

در رثای سردار شهید غلامرضا محرابی

معمار اطلاعات و امنیت ملی و نظریه پرداز راهبردی جنگ

احمد دستمالچیان
سفیر پیشین ایران در لبنان و اردن
جواد امیری
مدرس تاریخ دفاع مقدس و استاد دانشگاه

در حافظه راهبردی نظام جمهوری اسلامی ایران و سپهر دفاع مقدس نام پرواژه سردار سرلشکر پاسدار شهید غلامرضا محرابی همچو مهر تابان می درخشد؛ فرماندهی که در سطوح اطلاعات، امنیت و نظریه‌پردازی دفاعی، نقش بی‌بدیلی ایفا کرد و میراث او همچنان راهنمای نسل جدید است. او نه تنها در میدان نبرد حضوری مؤثر داشت، بلکه از پایه‌گذاران تحول در ادبیات نظامی و اطلاعاتی ایران بود. محرابی در سال ۱۳۴۰ در شهرستان رامهرمز متولد و هم‌زمان با آغاز جنگ تحمیلی، در سال ۱۳۵۹ به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی پیوست. در دوران دفاع مقدس، مسئولیت‌هایی چون معاون اطلاعات عملیاتی در قرارگاه‌های کربلا، بدر و نجف، فرماندهی تیپ ۱۶ امام حسن عسکری (ع) و مسئول اطلاعات تیپ ۴۲ بیت‌المقدس را بر عهده داشت. شجاعت و اثرگذاری او در عملیات‌های مختلف موجب شد دو نشان فتح از فرمانده معظم کل قوا در یافت کند. سردار شهید محرابی از نخستین فرماندهانی بود که مدل‌های سنتی تحلیل جنگ را به چالش کشیده و مفاهیم مدرن‌تری چون ارزیابی چندبعدی اطلاعات رزمی، تحلیل لحظه‌ای دشمن و بهره‌گیری از منابع متنوع اطلاعاتی (از شنود و رصد گرفته تا تحلیل‌های محیطی) را وارد ساختار رزمی سپاه کرد. او همواره بر این نکته تأکید داشت که عملیات موفق نیازمند داده‌های دقیق و تحلیل ترکیبی از میدان، محیط و زمان است.

پس از پایان جنگ، سردار محرابی مسیر خود را در ساختار اطلاعاتی سپاه ادامه داد. ابتدا ریاست اداره امنیت در معاونت اطلاعات ستاد کل را بر عهده گرفت و سپس به جانشینی و نهایتاً معاونت اطلاعات و امنیت ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران رسید. این جایگاه او را در موقعیت طراحی و هدایت ساختارهای کلان اطلاعاتی کشور قرار داد. در این دوره، محرابی به تلفیق مؤلفه‌های اطلاعات راهبردی، عملیات شناختی، تحلیل سایبری، و مدیریت منابع امنیتی روی آورد. وی معماری نوینی از امنیت ملی ارائه داد که مبتنی بر «امنیت معطوف و ترکیبی» بود؛ رویکردی که توان پاسخ‌گویی به تهدیدات فیزیکی، اطلاعاتی و شناختی را به‌صورت هم‌افزا ایجاد می‌کرد.

یکی از مهم‌ترین دستاوردهای نظری سردار شهید محرابی، تعریف و تبیین سطح «عملیات» میان تاکتیک و استراتژی بود. او در سخنرانی‌ها و همایش‌های علمی بر این نکته مهم تأکید و تمرکز داشت که تا پیش از دفاع مقدس، نظریه‌های نظامی عمدتاً در دو سطح تاکتیکی و راهبردی مطرح بودند، اما در میدان‌های ایران، واقعیت‌های جنگ موجب زایش سطحی نوین شد که بعدها توسط دانشگاه‌های نظامی غربی نیز به رسمیت شناخته شد. در طراحی عملیات والفجر ۸، سردار محرابی با بهره‌گیری از داده‌های جزو مد، تحلیل‌های آماری، مدل سازی شرایط محیطی و تلفیق اطلاعات چندمنبعی، توانست موفق‌ترین عملیات آبی-خاکی جنگ را به‌ثمر برساند. پس از این عملیات و همچنین در رسانه‌های داخلی، نقل‌قول‌های متعددی از ایشان در همایش‌ها و جلسات تخصصی منتشر شده که یکی از برجسته‌ترین آن‌ها این جمله است: «ما در دوران دفاع مقدس، یک سطح جدید به دانش جنگ جهان افزودیم.»

این جمله که در خبرگزاری‌هایی چون تسنیم، خبرفارس، و رسا انعکاس یافته، مورد استناد اندیشکده‌های دفاعی نیز قرار گرفته و به‌عنوان یکی از آموزه‌های کلیدی مکتب محرابی شناخته می‌شود.

سردار غلامرضا محرابی را یابید یکی از مؤثرترین چهره‌های نظامی-امنیتی جمهوری اسلامی دانست که هم در میدان، هم در عرصه تئوریک، و هم در سازمان‌دهی قدرت ملی، نقشی تاریخی ایفا کرد. به جرأت می‌توان گفت آن شهید والا مقام حلقه اتصال میان «ایمان»، «دانش» و «جهاد» بود و شهادتش نه پایان، بلکه استمرار مکتب اندیشه‌ساز و نخبه‌پرور انقلاب اسلامی است که امنیت ملی را بر پایه اندیشه و مسئولیت استوار ساخته است. وی عمیقاً باور داشت که ترکیب ایمان، محاسبه، و تصمیم‌در لحظه بر پایه داده، عامل برتری ایران در بسیاری از عملیات‌ها بوده است. در همین راستا، یکی از نمونه‌های مستند فعالیت علمی سردار محرابی، مشارکت او در نگارش مقاله‌ای با عنوان «واکوی الگوهای حاکم بر جنگ آینده و مقایسه آن با جنگ هشت‌ساله و جنگ‌های اخیر» است که در نشریه راهبرد دفاعی منتشر شد. این مقاله که با همکاری سرداران شهید غلامعلی رشید، فتح‌الله کلانتری و دیگران نگاشته شده، بر تحلیل تطبیقی جنگ‌های نسل چهارم، شناختی و آینده‌محور تمرکز دارد. حضور علمی سردار شهید در چنین پروژه‌هایی نشان می‌دهد که اندیشه نظامی او، هم در میدان و هم در محافل پژوهشی، جریان‌ساز و راهبردی بوده است.

بیش از آنکه وی یک فرمانده عملیاتی باشد، نماد یک فرمانده اندیشه‌ورز و تئوریسین راهبردی بود. بسیاری از ساختارهای فعلی امنیت اطلاعات کشور، از خطوط فکری و نهادسازی‌های او نشأت گرفته‌اند. او با تعریف سطح عملیات، نقش بی‌بدیلی در تحول ادبیات نظامی ایران داشت و توجه و تأکید زیادی به توسعه علوم داده‌محور، تحلیل آماری، و فناوری اطلاعات در عملیات‌ها داشت، و الگویی تازه در مدیریت نبردهای آینده ایجاد کرد. از آن شهید بزرگوار نقل است که: «جهاد علمی یعنی تولید الگویی برای برتری، نه صرفاً برای تولید سلاح.» مکتب او مبتنی بر ترکیب «داده، بصیرت و مسئولیت‌پذیری» بود؛ الگویی که امروز در شاکله فرماندهی امنیت ملی ایران جایگاهی ویژه و نهادینه یافته است.

در بامداد ۲۳ خرداد ۱۴۰۴، سردار محرابی به‌همراه سردار مهدی ربانی، معاون عملیات ستاد کل نیروهای مسلح، در حمله هوایی رژیم ددمنش صهیونیستی در تهران به درجه شهادت رسیده و به آرزوی دیرینه خود ناآل آمدند. این ترور دقیق و هدفمند، با هدف حذف عناصر کلیدی تصمیم‌ساز امنیتی ایران صورت گرفت. منابع خبری گزارش دادند که عملیات با استفاده از فناوری بسیار پیشرفته و دقت اطلاعاتی بالا انجام شده بود. خبرگزاری ایسنا از زبان مقامات ارشد نظامی، ایشان را یکی از چهره‌های اصلی طراحی اطلاعات کلان ملی و منبع تصمیم‌سازی برای سطوح عالی کشور دانست. همچنین سردار محمدباقر ذوالقدر، دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام، در دیداری با خانواده این شهید، او را «مرجع مشورت برای فرماندهان و از ارکان معماری امنیتی نظام» توصیف کرد.

مراسم تشییع پیکر سردار محرابی در هفتم تیرماه ۱۴۰۴ و پس از مراسم بدرقه پیکر مطهر وی در زادگاهش شهر رامهرمز و اهواز و تهران با حضور گسترده مقامات لشکری و کشوری، فرماندهان ارشد نظامی و حضور پرشور آحاد مردم و در قطعه ۲۴ گلزار شهدای بهشت شهید تهران مطابق وصیتش در کنار هم‌رزمانش آرام گرفت. رضوان الله تعالی علیه.

مراسم بزرگداشت شهید سرلشکر محرابی (عکس: حسین ظهوروند

تیتریک

HEADLINE ONE

۲

عملیات گسترده مراسم اربعین ادامه دارد

هم‌قدم با زائران حسینی

در این ایام پای کار بوده‌اند و مردم نیز در کنار نیروهای امنیتی و انتظامی همراهی خوبی داشته‌اند تا کارها در کمال آرامش و امنیت پیش برود. در این مدت رسانه‌ها نیز به خوبی پای کار بوده‌اند و تصویر خوبی را از تردد زوار به ثبت رسانده‌اند.» وزیر کشور در ادامه با تأکید بر اینکه در حال حاضر هیچ معطلی در مرزها وجود ندارد، گفت: «برای تسهیل تردد زوار در سال‌های آینده باید تعداد گیت‌ها را در مرزها، خصوصاً مرز خسروی افزایش دهیم. اگر بخواهیم برای سال‌های آینده پذیرش زوار بیشتری را در مرز خسروی داشته باشیم، باید در بحث توسعه پارکینگ‌ها اقدامات بیشتری انجام شود.» وی همچنین با بیان اینکه باید از هم‌کنون برای اربعین سال آینده آماده شویم، گفت: «باید از اربعین امسال و سال‌های قبل آسیب‌شناسی انجام شود و محاسن و ضعف‌ها را شناسایی و برای تقویت و رفع آنها اقدام کنیم.» او از زائرین خواست بازگشت خود به کشور را مدیریت کنند تا در بحث حمل و نقل و تردد دچار مشکل نشوند. با نزدیک شدن به موسم اربعین، موج بازگشت زائران به کشور از مسیرهای زمینی نیز سنگین‌تر می‌شود.

▼ باید تعداد گیت‌ها را در مرزها افزایش دهیم

اسکندر مومنی، وزیر کشور که برای نظارت بر عملیات اربعین در منطقه غرب کشور حضور دارد، روز گذشته در جلسه ستاد اربعین استان کرمانشاه در مرز خسروی، تعداد زائران خارج شده از مرزهای کشور و زواری که وارد کشور شدند را دو میلیون نفر اعلام کرد. وزیر کشور گفت: باتوجه به اینکه در یک بازه زمانی کم، حجم بالای تردد زوار اربعین حسینی را داریم، باید تلاش زیادی انجام شود تا این برنامه مدیریت شود. خوشبختانه دستگاه‌های اجرایی به خوبی

عارف در جمع خبرنگاران:

اگر شرایط مناسب باشد می‌تواند مذاکرات مستقیم انجام شود

نقد را ندارند.» معاون اول رئیس‌جمهور با اشاره به تدوین برنامه اقتصاد دوران جنگ در اوایل آذرماه سال گذشته در دولت چهاردهم ادامه داد: «راهبرد دولت بر این مبنا بود که بدترین حالت برای دولت باشد اما مردم در شرایط آرام زندگی کنند و در حالی که روز اول دولت با جنگ و نزور مهمان عزیز دولت آغاز شد، برنامه اقتصادی مشخص با راهبردها و ذخیره‌سازی را تدوین کردیم البته نگرانی‌هایی در روز اول جنگ وجود داشت اما فروش فروشگاه‌های زنجیره‌ای تنها ۲۰ درصد آن هم به دلیل سفرهای تابستانی، فرارسیدن ماه محرم و آغاز جنگ تغییرات داشت و در روزهای بعد از آن وضعیت بازار متعادل شد و برآورد دولت بر این بود که مردم برای ذخیره یک هفته خود نیز خرید اضافه نکردند و این عظمت مردم است.» معاون اول رئیس‌جمهور گفت: «راهبرد دولت چهاردهم وفای است که این وفای را با من تفسیر نمی‌کند و باید با مردم، گروه‌های سیاسی و اجتماعی و صاحبان اصلی انقلاب وفای کنیم و دولت شهادت دارد که لایحه تقدیمی به مجلس را با وجود بازتاب‌های منفی پس بگیرد چرا که دولت چهاردهم با مردم صادقانه رفتار می‌کند و پس از جمع‌بندی دولت از مخالفت‌ها این لایحه را پس گرفتیم.» او با تأکید بر اینکه اصحاب رسانه سرداران جبهه حقیقت هستند و برای دولت، اهالی رسانه سرداران جبهه وفای باشند چرا که امروز حفظ سرمایه اجتماعی مهمترین مسئله است، ادامه داد: «در دوران توقف آتش به دشمن هیچ اعتمادی نداریم و تاکنون در میدان یک حرفی نزنند که پای آن بایستند و در اواسط مذاکرات به کشور حمله می‌کنند، بر جام را پاره کردند و خلاف وعده و قول‌های خود عمل کردند لذا باید آمادگی خود را حفظ کنیم.» معاون اول رئیس‌جمهور گفت: «در روز اول جنگ به استانداران و وزرا به استناد اصل ۱۲۷ و ۱۳۸ قانون اساسی و فراتر از آن اختیار تام دادیم و این اقتدار دولت در دوران بحران است و در یکی از رسانه‌ها مطلبی مطرح شد که معاون اول رئیس‌جمهور در ستاد تنظیم بازار که اختیاراتی ندارد اقداماتی انجام می‌دهد اما دولت کاملاً دارای اقتدار است و هر تصمیمی که به صلاح کشور باشد، اتخاذ می‌کند و برای تمام حالت‌های مختلف اداره کشور برنامه‌نهایی و مدیریت شرایط بحرانی با سازوکار علمی فرماندهی و کنترل داریم.»

عارف همچنین به اقدامات دولت چهاردهم برای حل ناترازی‌های کشور و افتتاح روزانه نیروگاه‌های برق اشاره و تأکید کرد: «دولت برای ۳۰ هزار مگاوات انرژی خورشیدی برنامه‌ریزی کرده است و در زمینه بحران آب نیز زمان زیادی صرف شده است و هر راه و روشی برای حل این ناترازی در

گروه خبر: محمدرضا عارف، معاون اول رئیس‌جمهور در نشست صمیمانه با خبرنگاران به مناسبت روز خبرنگار با بیان اینکه افتخار دارم در جمع سرداران جبهه رسانه حضور دارم که جایگاه رسانه و خبرنگار در روند مسائل و حوادث در یک سال گذشته تثبیت شد، از زحمات و تلاش‌های خالصانه این قشر از جامعه قدردانی کرد و گفت: «کار خبرنگاری سخت و زیان‌آور است و در جنگ ۱۲ روزه نشان داده شد که خبرنگاری شغل نیست بلکه یک عشق است. در جنگ ۱۲ روزه شما خبرنگاران می‌توانستید به بهانه‌های مختلف در حاشیه امن باشید اما به میدان آمدید و ۱۲ شهید تقدیم کشور کردید و در غزه تاکنون توسط رژیم صهیونیستی حدود ۲۴۰ شهید تقدیم مقاومت شد و ما تنها با یک رژیم رویه‌رو نیستیم بلکه با گفتمان خشنی که هیچ جایگاهی برای انسان و اخلاقی و صفات حسنه قائل نیست رویه‌رو هستیم و ذات آنها صفات ذریله است.» او گفت: «کشورهای غربی تا چه میزان از حقوق بین‌الملل و جریان آزاد اطلاعات و بیان دم می‌زنند که فاصله زیادی با باورهای حقیقی آنها دارد و این خبرنگاران بودند که در جبهه حقیقت ایستادگی کردند و سلاح نداشتند اما فکر و انگیزه داشتند و شهادتی را تقدیم کردند تا حق و حقیقت پیروز شود و امروز جنایات غزه و دستاوردهای ارزشمند کشور در جنگ ۱۲ روزه را کسی نمی‌تواند کتمان کند و دشمنان با فداکاری و حضور اصحاب رسانه نتوانستند روایت خود را از جنگ ۱۲ روزه و غزه به دنیا منتقل کنند. جنایات غزه اوج سیاهی تمدن غرب در قرن ۲۱ است که لکه کاملاً سیاه در تاریخ بشریت است و متوسط ۶۰ نفر روزانه انسان بیگناهی که در این منطقه زندگی می‌کنند شهید می‌شوند و هیچ صدایی از نهادهای حقوق بشر و مدعی تمدن شنیده نمی‌شود.»

معاون اول رئیس‌جمهور در خصوص عملکرد رسانه‌ها در جنگ ۱۲ روزه تصریح کرد: «رژیم صهیونیستی با فرمان آمریکا برای سرنگونی نظام با ایران وارد جنگ شد که به گمان خود در سه روز اول پرونده جمهوری اسلامی ایران بسته می‌شود البته عنایت خداوند بود که در کمتر از ۲۴ ساعت بخش نظامی کشور ترمیم شد و عملیات موفق انجام دادیم که این شکست اول در راهبردهای آنان نمی‌گنجید. ضربه دوم به این امید بود که مردم ناراضی‌اند و البته مردم باید حرف بزنند و اعتراض کنند و بعضاً اشتباهاتی در برخورد با نقد و اعتراضات مردم انجام می‌شود در حالی که مردم ظرفیت بی‌نهایت کشور هستند و برای آستانه تحمل نظام نیز نمی‌توان خط و مرزی تعیین کرد و جمهوری اسلامی ایران انقدر استوار است که باید هر نقدی را بپذیرد و این مقامات اجرایی و یا دولتمردان هستند که بعضاً تحمل

